

Čeledi rostlin

Čeledi jsou v podstatě takové velké rodiny rostlin. Zahrnují příbuzné rostliny s podobnými znaky (typ plodu, květenství, postavení listů na stonku, stavba květu, obsah některých látek).

Růžovité

Jabloň obecná, třešeň ptačí, jahodník obecný, mochna husí, krvavec toten, řepík lékařský.

Byliny, keře, stromy. Mají střídavé listy, často opatřené palisty. Oboupohlavní pětičetné květy jsou rozlišeny na kalich a korunu. Plody jsou nažky, malvice a peckovice.

Brukvovité

Kyčelnice devítilístá, kyčelnice cibulkonosná, řeřišnice hořká, měsíčnice vytrvalá, česnáček lékařský, kokoška pastuší, tobolka, penízek rolní, brukev řepka olejka.

Byliny s čtyřčetnými květy v hroznovitých květenstvích. V květech mají jeden pestík a šest tyčinek, čtyři delší, dvě kratší. Plodem jsou šešule, šešulky, struky, nažky. Brukvovité mají hospodářský význam. Využívají se jako zelenina, olejní, pochutiny nebo okrasné rostliny.

Lilkovité

Lílek rajče, paprika setá, durman obecný, lílek potměchuť, rulík zlomocný, potměchuť popínavá.

Lilkovité rostliny mají pětičetné oboupohlavní květy. Plodem je bobule nebo tobolka. Některé obsahují jedovaté látky využívané k výrobě léků, jiné se pěstují jako zelenina.

Miříkovité

Petržel zahradní, kopr vonný, miřík celer, fenýkl obecný, bršlice kozí noha, kerblík lesní, boševník velkolepý, děhel lesní, žindava evropská, jarmanka větší, krabice chlupatá.

Typickým znakem je květenství - okolík nebo složený okolík. Miříkovité obsahují silice, které jim dodávají charakteristickou vůni, a listy mají často několiknásobně zpeřené. Plody jsou dvounažky.

Liliovité

Pažitka, lilie zlatohlavá, hyacint, konvalinka vonná, křivavec žlutý, ocún jesenní, modřeneček hroznatý, tulipán zahradní.

Liliovité rostliny vytvářejí cibule, oddenky nebo hlízy. Květy jsou oboupohlavní, trojčetné, složené ze šesti okvětních lístků. Plodem je tobolka nebo bobule.

Hvězdicovité

Čekanka obecná, heřmáněk pravý, podběl lékařský, sedmkráska obecná, chrpa modrák, kamzičník, devětsil lékařský, jiřinka.

Hvězdicovité rostliny mají květy v charakteristických úbořech. Většinou jsou přítomny květy jazykovité a trubkovité. Vespod úboru je zákrov. Plodem jsou nažky, které mohou být opatřeny chmýřem.

Pryskyřníkovité

Sasanka hajní, blatouch bahenní, jaterník podléška, orsej jarní, hlaváček jarní, koniklec velkokvětý.

Většina pryskyřníkových rostlin jsou vytrvalé jedovaté rostliny s oboupohlavními květy s větším počtem pestíků a tyčinek. Plody jsou měchýřky nebo nažky.

Hluchavkovité

Pitulník žlutý, hluchavka bílá, hluchavka nachová, mateřídouška vejčitá, bukvice lékařská, černoohlávek obecný, zběhovec plazivý, čistec lesní.

Hluchavkovité rostliny mají čtyřhrannou lodyhu, křížmostojné listy a pyskaté květy se čtyřmi dvoumocnými tyčinkami. Plody jsou tvrdky. Řada z nich se používá jako léčivé rostliny.

Bobovité

Štírovník růžkatý, bob zahradní, fazol obecný, jetel luční, jetel plazivý, čičorka pestrá, jehlice trnitá, víkev ptačí, víkev plotní, vlčí bob mnoholistý, hrachor jarní, štírovník růžkatý.

Bobovité rostliny jsou byliny, keře nebo stromy. Mají souměrné květy rozlišené na kalich a korunu. Korunní lístky vytvářejí pavězu, křídla a člunek. Listy jsou složené, s palisty, někdy zakončené úponky. Plodem je lusk. Na kořenech bobovitých rostlin žijí v symbióze hlízkovité bakterie.

Lipnicovité

Pšenice setá, žito seté, ječmen obecný, oves setý, ryže setá, srha laločnatá, psárka luční, kostřava červená, psineček obecný, bezkolének modrý, smilka tuhá, třtina chloupkatá.

Lipnicovité rostliny jsou rostliny se svazčitými kořeny, dutými stéblý s kolénky a s květy v kláscích, které vytvářejí klas nebo latu. Čárkovité listy mají zpravidla pochvu, jazýček a ouška. Plodem je obilka.

Povídání s šumavským Sedmikvítkem

Při svých toulkách Šumavou můžete spatřit množství jedinečných rostlin. Jednou z nich jsem také já, sedmikvítka evropský. Asi snadno uhodnete, proč se tak jmenuji. Ano, mám většinou 7 okvětních lístků, ale jak můžete vidět na této fotografii, někdy jich mám až 10. Svět rostlin je překrásný, barevný a voňavý. Na Šumavě můžete spatřit množství vzácných rostlin na rašeliništích, v lesích, v okolí vod, ale také na loukách či pasekách. Při svých vycházkách si zkuste určit názvy nás šumavských rostlinek. Také si můžete zahrát hru s barvami, vyberte si jednu barvu a zkuste říci co nejvíce rostlin, které mají tuto barvu ve svém květu. Můžeme si to zkusit hned. Tak např. barva bílá: sedmikvítka evropský, sasanka hajní, šťavel kyselý, devětsil bílý,... A já, sedmikvítka, si mohu jen přát, aby se z vás stali nadšení botanici, kterým přinášíme my rostliny radost a potěšení.

Květ

Hlavní funkcí květů je rozmnožování. Květ je charakteristický pro krytosemenné rostliny. Květ se skládá z **květního lůžka a květních obalů**, které mohou být barevně odlišeny na spodní, většinou zelené kališní lístky - kalich, a barevné lístky korunní - **korunu**.

Různoobalný květ
Květ, který má korunu i kalich.

Stejnoobalný květ
Květ nerozlišený na korunu a kalich, neboli také okvěti.

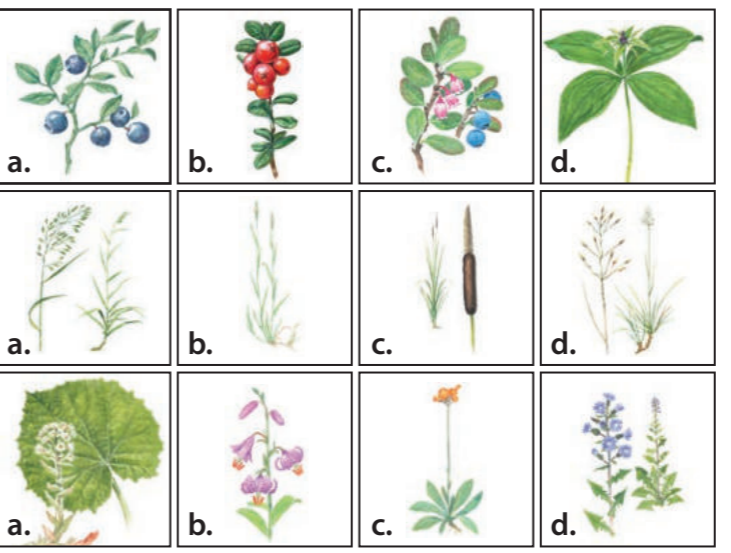
Poskládej vždy dvojice slabik a objev 7 rostlin patřících mezi čeled' hvězdicovité.

heřmá	devěť	kamzi	sedmi	kanka
čnice		slune	nek	če
pod	čník		kráska	sil
				běl

Vyber z následujících rostlin ty, které patří mezi pryskyřníkovité.

V každé řadě je jedna rostlinka, která nepatří mezi ty ostatní. Která to je a proč?

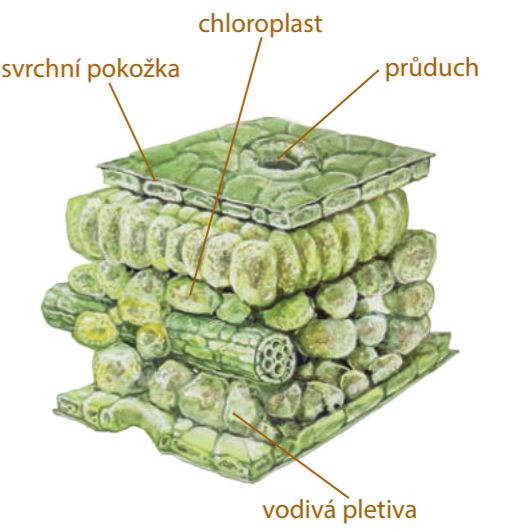

Přiřaď ke květům správné květenství. Pokud správně přiřadíš k rostlince rodový název, splníš také správné úkol. Jak se jmenuje toto květenství?

1. puškvorec
2. prvosenka
3. líska
4. jabloň
5. rozrazil
6. červený
7. prha
8. jetel
9. kosatec
10. třezalka

A. sibiřský
B. rybíz
C. arnika
D. jarní
E. luční
F. obecná
G. tečkovaní
H. obecný
I. obecná
J. rezevítka

Vnitřní stavba listu

Správné řešení: Hvězdicovité: devětsil, sedmikvítka, kamzičník, slunečnice, čekanka, podběl. **Pryskyřníkovité:** Nepatří sem ptačí třešeň, která je z čeledi růžovité. **Růžovité:** jablon obecná, třešeň ptačí, jahodník obecný, mochna husí, krvavec toten, řepík lékařský. **Brukvovité:** kyčelnice devítilístá, kyčelnice cibulkonosná, řeřišnice hořká, měsíčnice vytrvalá, česnáček lékařský, kokoška pastuší, tobolka, penízek rolní, brukev řepka olejka. **Lilkovité:** lílek rajče, paprika setá, durman obecný, lílek potměchuť, rulík zlomocný, potměchuť popínavá. **Miříkovité:** petržel zahradní, kopr vonný, miřík celer, fenýkl obecný, bršlice kozí noha, kerblík lesní, boševník velkolepý, děhel lesní, žindava evropská, jarmanka větší, krabice chlupatá. **Liliovité:** pažitka, lilie zlatohlavá, hyacint, konvalinka vonná, křivavec žlutý, ocún jesenní, modřeneček hroznatý, tulipán zahradní. **Hvězdicovité:** čekanka obecná, heřmáněk pravý, podběl lékařský, sedmkráska obecná, chrpa modrák, kamzičník, devětsil lékařský, jiřinka. **Pryskyřníkovité:** sasanka hajní, blatouch bahenní, jaterník podléška, orsej jarní, hlaváček jarní, koniklec velkokvětý. **Hluchavkovité:** pitulník žlutý, hluchavka bílá, hluchavka nachová, mateřídouška vejčitá, bukvice lékařská, černoohlávek obecný, zběhovec plazivý, čistec lesní. **Bobovité:** štírovník růžkatý, bob zahradní, fazol obecný, jetel luční, jetel plazivý, čičorka pestrá, jehlice trnitá, víkev ptačí, víkev plotní, vlčí bob mnoholistý, hrachor jarní, štírovník růžkatý. **Lipnicovité:** pšenice setá, žito seté, ječmen obecný, oves setý, ryže setá, srha laločnatá, psárka luční, kostřava červená, psineček obecný, bezkolének modrý, smilka tuhá, třtina chloupkatá.

Sedmikvítek evropský

Trientalis europaea

Europäischer Siebenstern

Chickweed Wintergreen

Foto: Václav Lupínek

www.priodakarlovarska.cz

